

درس اول

شهرها و روستاها

مشاوره

عزیزان توجه فرمایید از درس اول برای امتحان پایانی نیمسال اول ۶/۵ نمره خواهد آمد و برای امتحان پایانی نیمسال دوم ۱/۵ نمره سؤال امتحانی خواهد داشت. فراوانی سؤالات در ۹ دوره اخیر نشان دهنده این است که غالب سؤالات پایانی درس اول از نوع درست یا نادرست، جای خالی، کمانکی و پاسخ کوتاه بوده است. البته به هیچ عنوان منظور این نیست که از دیگر سؤالات امتحانی برای این درس استفاده نخواهد شد بلکه منظور تمرکز بیشتر بر روی این گونه سؤالات است.

مقر و موقعیت

سرآغاز مطالعه و شناخت یک سکونتگاه شهری و روستایی عبارت است از: ۱ مقر (مکان، جایگاه) ۲ موقعیت آن

مقر: مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین

هسته اولیه: مکانی که مردم برحسب نیاز برای زندگی انتخاب کرده و به اشغال درآورده‌اند و بعدها روستا یا شهر از آن محل گسترش یافته است. (شهریور ۱۴۰۰)

- عوامل طبیعی در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت بیشترین نقش را داشته‌اند. (خرداد ۱۴۰۰)
- تمدن‌های اولیه در کنار رودهای دجله و فرات، نیل، کارون و سند و ... پدید آمده‌اند. در سکونت‌گزینی انسان‌ها در این مناطق عواملی چون: آب فراوان، آب و هوای ملایم و خاک حاصلخیز جلگه‌ها نقش مهمی داشته است.
- علاوه بر عوامل طبیعی، عواملی مانند: تصمیمات حکومتی و سیاسی، دسترسی به راه‌های تجاری، عوامل دفاعی و نظامی در پدید آمدن یک سکونتگاه نقش داشته‌اند.

• مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرها در ایران عبارتند از:

۱ دسترسی به آب

۲ قلعه‌های دفاعی

۳ بازارهای محلی

۴ قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها

موقعیت یک شهر یا روستا

موقعیت: وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و نیز جایگاه آن در سطح ناحیه است.

- پدیده‌های پیرامون سکونتگاه، عوامل انسانی و طبیعی مانند روستاها و شهرهای اطراف آن، نقش سیاسی و اداری آن، آب و هوا، راه‌های ارتباطی، دسترسی به منابع معدنی و انرژی و ناهمواری‌ها هستند.
- موقعیت یک شهر یا روستا در ادامه حیات یا گسترش آن سکونتگاه و یا نابودی و زوال آن نقش دارد.

نقش موقعیت یک شهر در توسعه سکونتگاه:

مثال ۱ دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه ارتباطی خط آهن سبب رونق تجارت و مشاغل مربوط در آن شهر می‌شود.

مثال ۲ نزدیک بودن شهر به روستاهای پر جمعیت مجاور و یا منابع معدنی در جذب نیروی کار و توسعه صنایع آن شهر تأثیر دارد.

نقش موقعیت یک شهر در زوال و نابودی سکونتگاه:

مثال ۱ مجاورت سکونتگاه با کوه آتشفشان یا گسل‌های فعال

مثال ۲ تغییرات محیط پیرامون مانند رویدادهای سیاسی یا تغییرات آب و هوایی

تفاوت های شهر و روستا

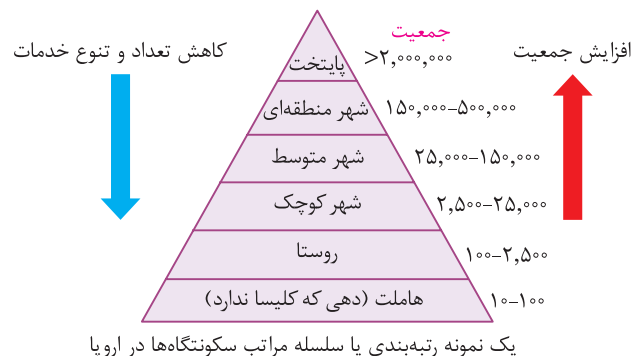
مهم ترین ملاک های تفاوت شهر و روستا:

- ۱ فعالیت اقتصادی
 - مهم ترین ملاک تفاوت شهر و روستا فعالیت های اقتصادی است.
 - در اغلب سکونتگاه های روستایی فعالیت غالب مردم عبارت است از: کشاورزی (زراعت، دامداری، جنگل داری، صید و شکار) (شهریور ۱۴۰۰)
 - در شهر مردم در بخش های صنعتی و خدماتی فعالیت می کنند.
- ۲ میزان جمعیت
 - متداول ترین ملاک تشخیص شهر و روستا ملاک جمعیتی است. اما در نواحی مختلف دنیا این ملاک متفاوت است. (دی ۹۹)
 - در برخی کشورهای اروپایی جمعیت بیش از ۲۰۰۰ نفر، شهر محسوب می شود اما در چین و هند روستاهایی با بیش از ۳۰۰۰۰ نفر وجود دارند.
- ۳ وسعت و فضای سکونت و فعالیت (خرداد ۹۹)
 - در روستاها فضاهای باز و چشم اندازهای طبیعی بیش تر و گسترده ترند.
 - در شهرها، خانه ها و فضاهای صنعتی به هم فشرده ترند و فعالیت های متنوع در فضاهای محدودتری متراکم شده اند.
- ۴ دسترسی به خدمات و تسهیلات
 - در شهرها امکانات آموزشی، درمانی، حمل و نقل عمومی و ... متنوع و گسترده است در حالی که این خدمات و تسهیلات در روستاها کم تر و محدودتر است.
- ۵ فرهنگ و مناسبات اجتماعی
 - در روستاها جمعیت کم تر است و بیش تر افراد یکدیگر را می شناسند.
 - در روستا روابط خویشاوندی، وابستگی اجتماعی و همکاری میان آن ها بیش تر است.
 - آداب و رسوم و شیوه زندگی در شهر و روستا متفاوت است.
 - در شهرها نوگرایی بیش تر و تغییرات اجتماعی سریع تر است.

سلسله مراتب سکونتگاه ها

سلسله مراتب سکونتگاه: رتبه بندی آن ها برحسب اهمیت (خرداد و شهریور ۱۴۰۰)

- سکونتگاه ها را براساس میزان جمعیت و عملکرد (خدماتی که ارائه می کنند) طبقه بندی می کنند.
- سکونتگاه های کوچک یا کم جمعیت خدمات محدودی به ساکنان ارائه می دهند.
- در سکونتگاه های بزرگ تعداد و تنوع خدمات بسیار زیاد است.

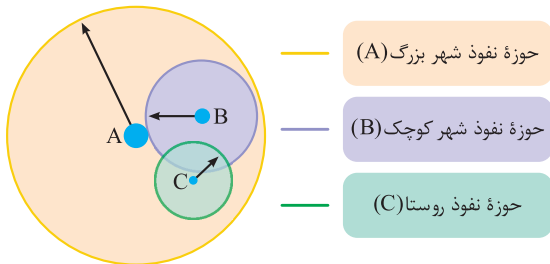
توضیح هرم:

- ۱ در قاعده هرم سکونتگاهی با کم ترین میزان جمعیت و کم ترین خدمات مشاهده می شود.
- ۲ در بالای هرم جمعیت سکونتگاه بیش تر می شود و خدماتی که ارائه می دهند بیش تر و متنوع است.
- باید توجه کرد که معیارهای رتبه بندی با توجه به هدف و نوع مطالعات محققان و از جایی به جای دیگر متفاوت است.
- معیار و تعریف شهر کوچک و بزرگ و میزان جمعیت آن در کشورهای مختلف فرق می کند.

حوزه نفوذ سکونتگاه

تعریف به محدوده جغرافیایی که از یک سکونتگاه کالا و انواع خدمات را دریافت می‌کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا، خدمات و رفت و آمد افراد وجود دارد، حوزه نفوذ آن سکونتگاه می‌گویند.

- برخی از سکونتگاه‌ها حوزه نفوذ کم وسعتی دارند و ممکن است فقط به چند روستای پیرامون خود خدمات بدهند.
- برخی از شهرها حوزه نفوذ بسیار گسترده‌ای در سطح یک ناحیه یا کشور و حتی جهان دارند. مانند: تهران
- در زمینه بررسی حوزه نفوذ یک سکونتگاه به دو جنبه توجه می‌شود:

۱- **آستانه جمعیتی نفوذ:** حداقل جمعیت یک منطقه که تقاضای کالا، خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند.

۲- **دامنه نفوذ:** بیش‌ترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت کالا یا خدمات از آن سکونتگاه طی می‌کنند.

- دقت کنید؛ در مقایسه حوزه نفوذ دو سکونتگاه «مادر شهری ملی و جهان شهر» دامنه نفوذ «جهان شهر» بیشتر است؛ زیرا ساکنان نواحی پیرامون برای دریافت کالا یا خدمات، از آن سکونتگاه باید مسافت بیشتری را طی کنند. (شهریور ۱۴۰۰)

به سوی جهانی در حال شهری شدن

از جمله تغییرات فضای جغرافیایی در قرن‌های ۲۰ و ۲۱ افزایش شهر و شهرنشینی در جهان است. **شهرنشینی:** افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن است.

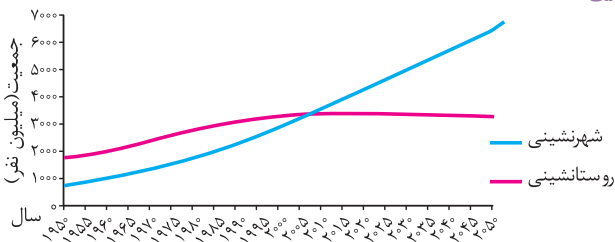
مقایسه

سال ۱۹۵۰ ← ۳۰ درصد جمعیت جهان شهرنشین
سال ۲۰۱۴ ← ۵۴ درصد جمعیت جهان شهرنشین

پیش‌بینی

سال ۲۰۵۰ ← ۶۶ درصد جمعیت جهان شهرنشین

نمودار مربوط به روند افزایش جمعیت شهری نسبت به جمعیت روستایی

- سطوح شهرنشینی و افزایش آن در نواحی مختلف جهان، متفاوت است.
- سرعت گسترش شهرنشینی در آسیا و آفریقا بیش‌تر از سایر نواحی جهان است:
- آ) میزان رشد سالیانه شهرنشینی در سایر نواحی جهان ← ۰/۴ درصد
- ب) میزان رشد سالیانه شهرنشینی در آسیا و آفریقا ← ۱/۵ درصد

دلایل رشد شهرنشینی در کشورهای آسیایی و آفریقایی:

صنعتی شدن و توسعه کارخانه‌ها و رشد بخش خدمات و ورود این کشورها (آسیایی و آفریقایی) به تجارت جهانی و به دنبال آن مهاجرت فزاینده روستاییان به شهرها به منظور اشتغال و دستمزد بیش‌تر.

افزایش شهرهای میلیونی

- از مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان افزایش شهرهای میلیونی است.
- در سال ۱۹۵۰ دو شهر لندن و نیویورک بیش از ۸ میلیون نفر جمعیت داشتند.
- در سال ۱۹۹۰، ده شهر با بیش از ۱۰ میلیون نفر در جهان وجود داشت.
- امروزه تعداد شهرهای بالای ده میلیون نفر به ۲۸ شهر رسیده است.
- تغییر دیگر، تغییر الگوی مکانی شهرهای با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر در جهان است.
- تا چند دهه پیش چنین شهرهایی فقط در نیمکره شمالی و در آمریکای شمالی، اروپا و ژاپن وجود داشت اما امروزه آسیا، آمریکای لاتین و آفریقا با رشد میلیونی و پر جمعیت روبه‌رو شده‌اند.

از مادرشهر تا زنجیره کلان شهرها (مگالاپلیس)

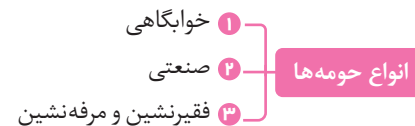
مادرشهر (متروپل): بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر یک ناحیه، استان یا یک کشور است.

ویژگی‌های مادرشهر

- ۱ این شهر ممکن است پایتخت یا شهر اصلی یک ناحیه باشد که مرکز حکومتی، مذهبی، تجاری و ... است و از این جنبه‌ها بر سایر سکونتگاه‌ها برتری دارد.
 - ۲ برای حداقل جمعیت مادرشهر، ارقام مختلفی را ذکر کرده‌اند و در این مورد توافقی وجود ندارد.
 - ۳ معمولاً به مادرشهر، کلان شهر نیز گفته می‌شود.
 - ۴ برخی معتقدند کلان شهر ترجمه و معادل واژه مگاسیتی (megacity) است و به شهرهایی با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت اطلاق می‌شود.
 - ۵ در ایران به مادرشهرهایی که بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت داشته باشند (مانند تهران، مشهد، اصفهان، کرج، قم و ...) کلان شهر گفته می‌شود.
- تعریف** به بخش‌های پیرامونی یک شهر حومه می‌گویند.

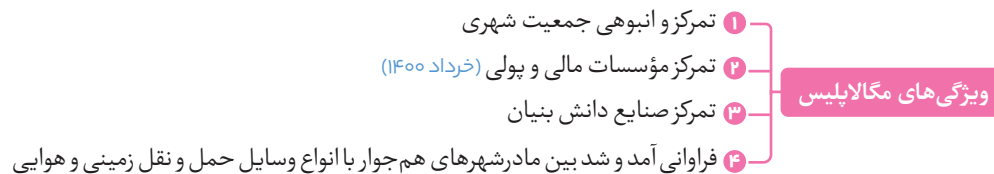
دلایل شکل‌گیری حومه‌ها

- با افزایش شهرنشینی و گسترش حمل و نقل و وسایل ارتباطی، به تدریج حومه‌ها در اطراف شهرها، به ویژه شهرهای بزرگ و پر جمعیت شکل گرفتند. (شهریور ۱۴۰۰)
- حومه‌نشینان برای خرید با کار و یا استفاده از خدمات به شهرها رفت و آمد می‌کنند.

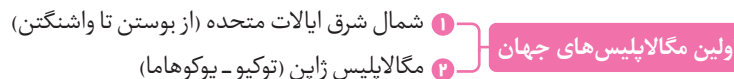
- با افزایش جمعیت مادرشهرها و گسترش حومه‌های آن‌ها به تدریج منطقه مادرشهری به وجود می‌آید.
 - در پیرامون برخی از مادرشهرها، شهرها و شهرک‌های اقماری پدید آمده‌اند.
- جهان‌شهر:** برخی از شهرها به سبب نقش آن‌ها در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند و به آن‌ها جهان‌شهر گفته می‌شود. (شهریور ۹۹)

- مگالاپلیس:** در برخی از بخش‌های جهان در نتیجه گسترش فوق‌العاده زیاد دو یا چند مادرشهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل و نقل، زنجیره‌ای از مادرشهرها یا کلان‌شهرها پدید آمده‌اند که به آن‌ها مگالاپلیس گفته می‌شود.
- در مگالاپلیس، حومه‌ها و شهرک‌های اقماری یک مادرشهر به حومه‌ها و شهرک‌های مادرشهر دیگر پیوند می‌خورد.
 - برخی، مگالاپلیس را منطقه ابر شهری نامیده‌اند.

اشکال مگالاپلیس:

- معمولاً در امتداد راه‌های ارتباطی شکل خطی، کریدوری و برخی نیز شکل خوشه‌ای و کهکشانی دارند. (شهریور ۱۴۰۰)

تغییر در روستانشینی و سکونتگاه‌های روستایی

۳/۴ میلیارد نفر از مردم جهان در روستاها زندگی می‌کنند. تنها در دو کشور چین و هند بیش از یک میلیارد نفر روستانشینانند.

مهاجرت از روستاها به شهرها

- از مهم‌ترین عوامل تغییر در کاهش روستانشینی و افزایش شهرنشینی، «مهاجرت از روستا به شهر» است. برخی از عواملی که باعث مهاجرت مردم از روستا به شهر می‌شود و موجب می‌شود شهر مانند آهن‌ربا جمعیت را جذب کند، را در جدول بعد می‌بینید:

عوامل دافعه از روستا	عوامل جاذبه در شهرها
۱. چرای بیش از حد دام‌ها	۱. فروشگاه‌ها
۲. فرسایش خاک	۲. بیمارستان‌ها
۳. کمبود فرصت شغلی	۳. دانشگاه
۴. خشکسالی	۴. کارخانه‌ها
۵. درآمد کم	۵. دستمزد بیش‌تر
۶. زمین کم، فقر، بازده کم محصول	۶. اوقات فراغت
۷. استفاده از ماشین‌آلات به جای انسان	
۸. کمبود خدمات رفاهی، آموزش و بهداشت	

روستانشینی در اروپا و آمریکای شمالی

- در سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم به دنبال توسعه صنایع کارخانه‌ای مهاجرت از روستا به شهرها رخ داد.
- مهاجرت تدریجی و طولانی مدت و همگام با تحولات صنعتی شدن صورت گرفته است.
- در برخی از روستاها شهرنشینان به سرمایه‌گذاری و خرید زمین‌های کشاورزی به منظور ایجاد کشت تجاری اقدام کردند در نتیجه آن روستانشینی کاهش یافت.
- برخی از روستاها به علت گسترش شهرها به حومه‌های شهری تبدیل شدند.

روستانشینی در آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین

- مهاجرت فزاینده از روستا به شهر
- این مهاجرت‌ها با توسعه صنعتی همگام نبود.
- رشد شهرنشینی در این نواحی طی دوره‌های زمانی کوتاه‌تر و سریع‌تر از رشد صنعتی رخ داد و شهرها از نظر امکانات و تسهیلات آمادگی لازم برای ورود مهاجران روستایی را نداشتند.

تغییرات کالبدی و عملکردی در روستاها

- با بروز تحولات صنعتی و ورود کشورها به عصر نوسازی (مدرنیزاسیون)، نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها افزایش یافت.
- **شهرگرایی:** روندی اقتصادی-اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.
- با فراهم شدن امکانات و تجهیزاتی چون آب و برق و راه‌سازی، استفاده از ماشین‌آلات کشاورزی و مصالح ساختمانی و تجهیزات شهری، تغییرات قابل ملاحظه‌ای در چهره و کالبد روستا نسبت به گذشته پدید آمد.
- میزان تغییرات از ناحیه‌ای به ناحیه دیگر متفاوت است.
- در بیش‌تر روستاها فعالیت غالب، زراعت است. (شهریور ۱۴۰۰)
- علاوه بر زراعت روستاهایی، نقش صیادی، گردشگری و صنعتی که در آن صنایع کوچک تبدیلی یا خانگی رونق دارند پدید آمده است.

روابط شهر و روستا

روستا	شهر
مواد اولیه و محصولات کشاورزی نیروی کار ساده، خدمات فراغتی صنایع دستی	کالاهای کارخانه‌ای، نیروی انسانی ماهر و متخصص، خدمات آموزشی، درمانی، رفاهی، مالی و فناوری اطلاعات

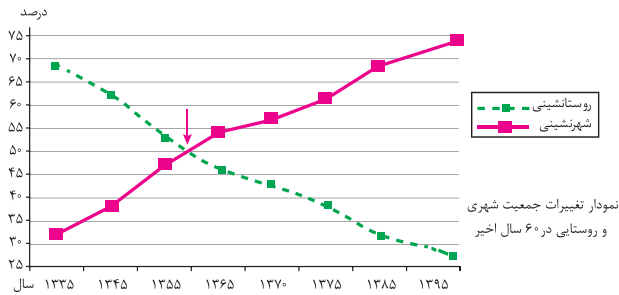
- نوع و چگونگی روابط شهر و روستا در زمان‌های مختلف و در نواحی مختلف جهان متفاوت بوده است.
- روابط شهر و روستا را می‌توان از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مطالعه کرد.
- طبق نظر جغرافی دان‌ها، شهر محل انباشت سرمایه، تولید کالاهای کارخانه‌ای و تمرکز اقتصادی است و مبادله‌ای نابرابر بین شهر و روستا جریان دارد.

تغییرات جمعیت شهری و روستایی در ایران

راه‌های افزایش جمعیت شهری در ایران

- ۱ افزایش طبیعی جمعیت شهرها یعنی رشد موالید نسبت به مرگ و میر
 - ۲ مهاجرت روستاییان به شهرها
 - ۳ افزایش جمعیت برخی روستاها و تبدیل شدن آن‌ها به نقاط شهری یا ادغام روستاها در بافت شهری
- روستاهایی که جمعیت آن‌ها به ۱۰ هزار نفر برسد با موافقت وزارت کشور، شهر اعلام شده‌اند و در آن‌ها شهرداری تأسیس شده است. (خرداد ۹۸)

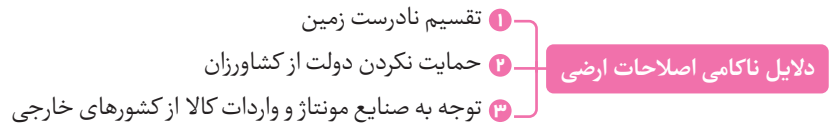
شهرنشینی کند

تا سال ۱۳۳۵ مهاجرت از روستاها به شهرها به‌کندی صورت می‌گرفت و محصولات کشاورزی بخش عمده تولیدات داخلی را تشکیل می‌داد. (شهریور ۱۴۰۰)

شهرنشینی سریع

- از سال ۱۳۳۵ روند شهرنشینی در ایران سرعت گرفت که مهم‌ترین علل آن عبارت است از:
 - ۱ متکی بودن به درآمد حاصل از فروش نفت سبب ذخیره شدن درآمد آن در دست دولت شد که دولت‌ها با استفاده از درآمد نفتی، بیش‌ترین سرمایه‌گذاری‌ها توسعه کارخانه‌ها و تجهیزات و زیرساخت‌ها را به شهرها اختصاص دادند.
 - ۲ از سال ۱۳۴۱ اصلاحات ارضی در روستاها انجام گرفت.
- اصلاحات ارضی:** تغییر قوانین مالکیت زمین و توزیع مجدد آن به نفع کشاورزان
- اصلاحات ارضی در سه مرحله با سلب مالکیت مالکان بزرگ و واگذاری زمین به دهقانان خرده‌پا انجام گرفت.

نتیجه این ناکامی ← مهاجرت روستاییان به شهر

- از موضوعات شهرنشینی در ایران، تبدیل تهران به مادرشهر ملی بود.
- با مهاجرت گسترده مردم سراسر کشور، جمعیت تهران به‌طور مداوم به شدت افزایش یافت و رفته‌رفته، فاصله زیادی با سایر شهرها پیدا کرد.
- جمعیت تهران همواره بیش از دو برابر دومین شهر پرجمعیت ایران یعنی مشهد است.
- پس از انقلاب اسلامی مهاجرت از روستا به شهر و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ ادامه یافت.
- پس از انقلاب تعداد زیادی از روستاهای پرجمعیت به شهر تبدیل شدند یا در بافت شهرهای هم‌جوار ادغام گردیدند.
- در سال‌های ۱۳۶۵ و ۱۳۹۵ علاوه بر تهران ۷ شهر با بیش از یک میلیون نفر جمعیت به کلان‌شهر تبدیل شدند.
- رشد شهرهای بزرگ و کوچک و شهرک‌های اقماری در اطراف تهران، این شهر را به یک منطقه کلان‌شهری بزرگ تبدیل کرد.

یادداشت:

برای مشاهده ۲۵ دقیقه
فیلم آموزشی شب امتحان
اسکن کنید

سوالات تشریحی

درس اول: شهرها و روستاها

الف درست یا نادرست

۱. انتخاب مکان مناسب برای استقرار و سکونت جمعیت به عوامل طبیعی، وابسته است. (خرداد ۹۸، دی و خرداد ۹۹ خارج از کشور، خرداد ۱۴۰۰)
۲. در قاعدهٔ هرم و ردیف‌های پایین، سکونتگاه‌هایی با بیش‌ترین میزان جمعیت قرار می‌گیرند. (خرداد ۱۴۰۰)
۳. تنوع عملکرد سکونتگاه‌ها سبب تغییر جایگاه آن‌ها در رتبه‌بندی برحسب اهمیت می‌شود. (خرداد ۱۴۰۰)
۴. یکی از مهم‌ترین تغییرات فضای جغرافیایی در قرن ۲۰ و ۲۱ افزایش شهر و شهرنشینی در جهان است. (خرداد ۹۸ خارج از کشور)
۵. سرعت گسترش شهرنشینی در آسیا و آفریقا بیشتر از سایر نواحی جهان است. (شهریور ۱۴۰۰)
۶. مردم برحسب نیاز، هستهٔ اولیه یک سکونتگاه را برای زندگی انتخاب می‌کنند. (دی ۱۴۰۰)
۷. در روستاهایی با جمعیت کم‌تر، دسترسی به خدمات و تسهیلات محدودتر است. (خرداد ۹۸ خارج از کشور)
۸. دسترسی به بازارهای محلی، از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هستهٔ اولیه روستاها و شهرهای کشورمان بوده است. (دی ۹۹)
۹. روستاهایی که جمعیت آن‌ها به حد معین رسیده، با موافقت وزارت کشور شهر اعلام شده و در آن‌ها شهرداری تأسیس می‌شود. (دی ۹۹)
۱۰. هستهٔ اولیه یک سکونتگاه مقرر و موقعیت آن را شامل می‌شود. (دی ۹۹)
۱۱. رشد سالیانه شهرنشینی در سایر نواحی جهان ۱/۵ درصد است و در آسیا و آفریقا این رشد به ۴/۰ درصد در سال می‌رسد. (دی ۹۹ خارج از کشور)
۱۲. معیارهای رتبه‌بندی با توجه به اهداف و نوع مطالعات محققان، از جایی به جای دیگر متفاوت است. (دی ۹۹ خارج از کشور)
۱۳. در سال ۱۹۹۰ ده شهر با بیش از ۱۰ میلیون نفر در جهان وجود داشت و امروزه تعداد این شهرها به ۲۸ شهر رسیده است. (دی ۹۹)
۱۴. برخی معتقدند کلان شهر ترجمه و معادل واژه مگاسیتی (megacity) است و به شهرهای با بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت اطلاق می‌شود. (شهریور ۹۸ و دی ۹۷)
۱۵. در شهرها نوگرایی بیش‌تر و تغییرات اجتماعی آرام‌تر است. (شهریور ۹۸ و دی ۹۷)
۱۶. شهر محل انباشت سرمایه، تولید کالاهای کارخانه‌ای و تمرکز اقتصادی است و مبادله‌ای برابر بین شهر و روستا جریان دارد. (دی ۹۸)
۱۷. اصلاحات ارضی در یک مرحله با سلب مالکیت مالکان بزرگ و واگذاری زمین به دهقانان خرده‌پا انجام گرفت. (دی ۹۸)
۱۸. در نتیجه اصلاحات ارضی در ایران شرایط انهدام کشاورزی در نتیجه مهاجرت به روستاها را شدت داد. (دی ۹۸)

ب جای خالی

۱۹. در انتخاب مکان برای استقرار و سکونت جمعیت، عوامل بیش‌ترین نقش را داشته‌اند. (خرداد ۹۹)
۲۰. مهم‌ترین ملاک تفاوت شهر و روستا آن‌ها است. (شهریور ۹۸ خارج از کشور)
۲۱. دهی که کلیسا ندارد گفته می‌شود. (شهریور ۹۸)
۲۲. سلسله مراتب سکونتگاه‌ها یعنی آن‌ها برحسب اهمیت. (شهریور ۹۸)
۲۳. فعالیت کشاورزی غالب در بیش‌تر روستاها است. (خرداد ۹۸ و ۹۹ خارج از کشور، دی ۱۴۰۰)
۲۴. جایگاه یک سکونتگاه در سطح ناحیه، مفهوم را بیان می‌کند. (دی ۹۹)
۲۵. در رتبه‌بندی سکونتگاه‌های ایران برحسب اهمیت، روستاها در هرم قرار می‌گیرند. (دی ۹۹)
۲۶. در سال ۱۹۵۰ میلادی دو شهر و بیش‌تر از ۸ میلیون نفر جمعیت داشتند. (دی ۹۹)

۲۷. براساس سلسله مراتب سکونتگاه‌ها، آن‌ها را براساس میزان جمعیت و طبقه‌بندی می‌کنند. (شهریور ۹۸ و خرداد ۹۹ خارج از کشور)
۲۸. به بخش‌های پیرامونی یک شهر می‌گویند.
۲۹. برخی مگالاپلیس را منطقه نامیده‌اند. (خرداد ۹۸ خارج از کشور)
۳۰. تنها در دو کشور و بیش از یک میلیارد نفر روستانشین‌اند. (دی ۹۷)
۳۱. از مهم‌ترین عوامل تغییر در کاهش روستانشینی و افزایش شهرنشینی است.
۳۲. با بروز و ورود کشورها به عصر نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها افزایش یافت.

کمانکی

ج

۳۳. متداول‌ترین ملاک تشخیص شهر و روستا (فعالیت اقتصادی - میزان جمعیت) است. (خرداد و شهریور ۹۸ خارج از کشور، دی و شهریور ۹۹)
۳۴. مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین (مقر - موقعیت) است. (شهریور ۹۹)
۳۵. به وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود (مقر - موقعیت) گفته می‌شود.
۳۶. سرعت گسترش شهرنشینی در قاره (اروپا - آسیا) بیش‌تر از سایر نواحی است. (شهریور ۹۹)
۳۷. دسترسی به خدمات و تسهیلات در شهرها (گسترده‌تر - محدودتر) از روستاها است.
۳۸. به شهرهایی که به سبب نقش مهم آن‌ها در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی دارند، (جهان‌شهر - کلان‌شهر) می‌گویند. (شهریور ۹۹)
۳۹. سلسله مراتب سکونتگاه‌ها به معنای رتبه‌بندی آن‌ها برحسب (میزان جمعیت - اهمیت) است. (شهریور ۱۴۰۰)
۴۰. روند اقتصادی و اجتماعی که طی آن شیوه‌های زندگی روستانشینان تغییر می‌کند (شهرنشینی - شهرگرایی) نامیده می‌شود. (دی ۱۴۰۰)
۴۱. حداقل جمعیت یک منطقه که تقاضای کالا، خدمات یا عملکردی از یک سکونتگاه دارند، (آستانه جمعیتی نفوذ - دامنه نفوذ) نامیده می‌شود. (شهریور ۹۸ خارج از کشور)
۴۲. معمولاً به مادرشهر (کلان‌شهر - مگالاپلیس) می‌گویند. (دی ۹۹ خارج از کشور)

چهارگزینه‌ای

د

۴۳. همه موارد از مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان به شمار می‌آیند به جز: (خرداد ۱۴۰۰)
- (۱) افزایش شهرهای میلیونی
(۲) تغییر الگوی مکانی شهرهای میلیونی
(۳) تغییر ساختمان سنی جمعیت کلان‌شهرها
(۴) اختلاف قابل توجه میان سطح شهرنشینی کشورهای جهان
۴۴. کدام عبارت دلیل مناسبی برای جمله زیر است؟ (دی ۹۹)
- «امروزه نفوذ شهرها و شهرگرایی در روستاها، افزایش یافته است.»
- (۱) گسترش مظاهر شهری
(۲) بروز تحولات صنعتی
(۳) دسترسی به خطوط ریلی
(۴) تغییر شیوه‌های زندگی
۴۵. در کدام قاره، سرعت گسترش شهرنشینی کمتر است؟ (دی ۹۹ خارج از کشور، دی ۱۴۰۰)
- (۱) آسیا
(۲) آفریقا
(۳) استرالیا
(۴) آمریکای لاتین
۴۶. کدام مورد از ویژگی‌های «دوره شهرنشینی کند» در کشورمان بوده است؟ (شهریور ۱۴۰۰)
- (۱) کاهش مولید نسبت به مرگ و میر
(۲) افزایش تولید محصولات کشاورزی
(۳) ادغام روستاها در بافت شهری
(۴) وابستگی بودجه کشور به درآمد حاصل از نفت
۴۷. مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان کدام است؟ (خرداد ۹۸)
- (۱) افزایش شهرهای چند میلیونی
(۲) مگالاپلیس
(۳) حومه‌نشینی
(۴) دامنه نفوذ

۴۸. در سکونت‌گزینی انسان‌ها کنار رودها کدام مورد نقش چندانی نداشته است؟

- (۱) آب فراوان (۲) آب و هوای ملایم (۳) خاک حاصلخیز (۴) شیب ملایم

۴۹. در شهرها وسعت و فضای سکونت و فعالیت چگونه است؟

- (۱) فضای خانه‌ها فشرده‌تر و فعالیت متنوع در فضاهای محدودتری متراکم است.
 (۲) فضای خانه‌ها وسیع‌تر ولی فعالیت‌های صنعتی در فضای محدودتری است.
 (۳) فعالیت‌های صنعتی در فضای وسیع‌تر ولی فضای خانه‌ها فشرده‌تر است.
 (۴) فضاهای خانه‌ها و نواحی صنعتی وسیع و فعالیت‌ها در سطح شهر گسترش یافته است.

ه برقراری ارتباط

۵۰. هریک از موارد سمت راست با کدام یک از گزینه‌ها در سمت چپ مرتبط است؟ (دو مورد در سمت چپ اضافی است.)

الف. حومه	۱. مادرشهرهایی با بیش از ۱ میلیون نفر جمعیت
ب. روستا	۲. محل زندگی ۳/۴ میلیارد نفر از مردم جهان
ج. مگالاپلیس	۳. محل انباشت سرمایه، تولید کالاها
د. شهر	۴. افزایش شهرنشینی و حمل و نقل و وسایل ارتباطی
ه. کلان‌شهر	
و. جهان‌شهر	

و اصطلاحات و تعاریف

(خرداد ۹۹ خارج از کشور)

۵۱. هسته اولیه
 ۵۲. حوزه نفوذ
 ۵۳. دامنه نفوذ
 ۵۴. مگالاپلیس
 ۵۵. شهرگرایی
 ۵۶. اصلاحات ارضی

ز پاسخ کوتاه

(دی و شهریور ۱۴۰۰)

۵۷. دو مورد از عوامل مؤثر در شکل‌گیری حومه‌ها در اطراف شهرها را نام ببرید.

(شهریور ۹۸ خارج از کشور، دی ۹۸)

۵۸. با توجه به تفاوت‌های شهر و روستا فرهنگ و مناسبات اجتماعی در شهرها چگونه است؟

۵۹. منظور از مقر چیست؟

۶۰. دو مورد از عوامل طبیعی را که سبب به خطر افتادن حیات یک سکونتگاه می‌شود، نام ببرید.

۶۱. انواع حومه‌ها را نام ببرید.

(شهریور ۱۴۰۰)

۶۲. مگالاپلیس‌ها معمولاً در امتداد راه‌های ارتباطی چه اشکالی یافته‌اند؟

۶۳. نمونه‌هایی از اولین مگالاپلیس‌های جهان را نام ببرید.

۶۴. علاوه بر تهران کشورمان دارای چند کلان‌شهر است؟

۶۵. روابط شهر و روستا را از کدام جنبه‌ها می‌توان مطالعه کرد؟

۶۶. به جز عوامل طبیعی چه عوامل دیگری در پدید آمدن یک سکونتگاه نقش دارند؟ (شهریور ۹۹)
۶۷. در سکونت‌گزینی انسان‌ها در کنار رودهایی چون دجله و فرات کدام عوامل نقش مهمی داشته است؟ (خرداد ۹۸)
۶۸. چهار مورد از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری هسته اولیه روستاها و شهرهای ایران را نام ببرید؟ (خرداد ۹۹، دی ۱۴۰۰)
۶۹. عوامل مؤثر در گسترش و آبادانی یک سکونتگاه را بنویسید؟ (۴ مورد) (شهریور ۹۸، خارج از کشور)
۷۰. مهم‌ترین ملاک‌های تفاوت شهر و روستا را بنویسید. (دی ۹۹، خارج از کشور، خرداد ۹۹)
۷۱. مهم‌ترین تفاوت‌های شهر و روستا از نظر فرهنگ و مناسبات اجتماعی را بنویسید. (شهریور ۹۹)
۷۲. وضعیت شهرهای با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر در نواحی مختلف جهان چگونه است؟
۷۳. جهان شهر را تعریف کنید. (خرداد ۹۸ و ۹۹، خارج از کشور)
۷۴. دلایل رشد سریع شهرنشینی در آسیا و آفریقا را بنویسید. (دی ۹۸)
۷۵. با مقایسه حوزه نفوذ دو سکونتگاه مادرشهر ملی و جهان شهر، دامنه نفوذ کدام یک گسترده‌تر است؟ (شهریور ۱۴۰۰)
۷۶. سه مورد از ویژگی‌های مناطق ابرشهری (مگالاپلیس) را نام ببرید؟ (خرداد ۱۴۰۰)
۷۷. عوامل جاذبه و دافعه شهر و روستا کدام‌اند؟
۷۸. روند شهرنشینی در کشورهای اروپایی و آمریکای شمالی در سده نوزدهم و نیمه اول قرن بیستم را توضیح دهید.
۷۹. روند شهرنشینی کشورهای آسیایی، آفریقایی و آمریکای لاتین را در دوره صنعتی توضیح دهید.
۸۰. عملکرد روستاها با بروز شهرگرایی دچار چه تغییراتی شده است؟
۸۱. دلایل افزایش جمعیت شهری در کشورمان را بنویسید. (دی ۱۴۰۰)
۸۲. مهم‌ترین علل شهرنشینی سریع در کشورمان را بنویسید.
۸۳. چرا اصلاحات ارضی در ایران موفقیت‌آمیز نبوده است؟ (شهریور ۹۹، دی ۹۷)
۸۴. چرا جمعیت شهر تهران همواره بیش از دو برابر دومین شهر پرجمعیت ایران می‌باشد؟ (دی ۹۹)
۸۵. همواره میان شهر و روستا چه مبادلاتی وجود داشته است؟
۸۶. چرا مادرشهر (الف) نسبت به سایر سکونتگاه‌ها در استان ترسیم شده، برتری دارد؟ (دی ۹۹)

یادداشت:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

شهرها و روستاها

درس ۱

- ۱ | نادرست، عوامل طبیعی نقش مهمی دارند اما تنها عامل نیست.
- ۲ | نادرست، در قاعده هرم کم‌ترین جمعیت به چشم می‌خورد.
- ۳ | درست، تنوع در عملکرد سکونتگاه‌ها سبب تغییر جایگاه آن‌ها می‌شود.
- ۴ | درست، در قرن ۲۰ و ۲۱ افزایش شهر و شهرنشینی به چشم می‌خورد.
- ۵ | درست، گسترش شهرها در آسیا و آفریقا بیش‌تر از جاهای دیگری باشد.
- ۶ | درست، مردم با توجه به نیازهای خود، هسته اولیه سکونتگاه‌ها را پدید می‌آورند.
- ۷ | درست، در روستای کم‌جمعیت تسهیلات نیز محدودتر است.
- ۸ | درست، دسترسی به بازارهای محلی از عوامل شکل‌گیری سکونتگاه‌ها است.
- ۹ | درست، در ایران با موافقت وزارت کشور، شهر ایجاد می‌شود.
- ۱۰ | نادرست، هسته اولیه یک سکونتگاه مقرر آن است.
- ۱۱ | نادرست، در آسیا و آفریقا ۱/۵ درصد است.
- ۱۲ | درست، معیارهای رتبه‌بندی با توجه به اهداف و نوع مطالعات محققان از جایی به جای دیگر متفاوت است.
- ۱۳ | درست، در سال ۱۹۹۰ ده شهر و امروز ۲۸ شهر بالای ۱۰ میلیون نفر داریم.
- ۱۴ | نادرست، به شهرهای بالای ۱۰ میلیون نفر کلان‌شهر می‌گویند.
- ۱۵ | نادرست، در شهرها تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.
- ۱۶ | نادرست، مبادله‌ای نابرابر بین شهر و روستا جریان دارد.
- ۱۷ | نادرست، اصلاحات ارضی در سه مرحله انجام شد.
- ۱۸ | نادرست، در اصلاحات ارضی مهاجرت از روستا به شهر شدت گرفت.
- ۱۹ | طبیعی | ۲۰ | فعالیت اقتصادی
- ۲۱ | هاملت | ۲۲ | رتبه‌بندی
- ۲۳ | زراعت | ۲۴ | موقعیت
- ۲۵ | قاعده | ۲۶ | لندن - نیویورک
- ۲۷ | عملکرد | ۲۸ | حومه
- ۲۹ | ابرشهری | ۳۰ | چین - هند
- ۳۱ | مهاجرت | ۳۲ | تحولات صنعتی - نوسازی
- ۳۳ | میزان جمعیت | ۳۴ | مقر
- ۳۵ | موقعیت | ۳۶ | آسیا
- ۳۷ | گسترده‌تر | ۳۸ | جهان شهر
- ۳۹ | اهمیت | ۴۰ | شهرگرایی
- ۴۱ | آستانه جمعیتی نفوذ | ۴۲ | کلان‌شهر
- ۴۳ | گزینه ۳ | ۴۴ | گزینه ۲
- ۴۵ | گزینه ۳ | ۴۶ | گزینه ۲
- ۴۷ | گزینه ۱ | ۴۸ | گزینه ۴
- ۴۹ | گزینه ۱
- ۵۰ | ه (۱) | ۵۱ | ب (۲) | ۵۲ | د (۳) | ۵۳ | الف (۴)
- ۵۱ | مکانی است که مردم برحسب نیاز، آن را برای زندگی انتخاب کرده و به اشغال در آورده‌اند و بعدها شهر یا روستا از آن محل گسترش یافته است.

- ۵۲ | محدوده جغرافیایی که از یک سکونتگاه کالا و انواع خدمات را دریافت می‌کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا، خدمات و رفت و آمد افراد وجود دارد.
- ۵۳ | بیش‌ترین مسافتی که مردم منطقه برای دریافت کالا یا خدمات از آن سکونتگاه طی می‌کنند.
- ۵۴ | در برخی از بخش‌های جهان، در نتیجه گسترش فوق‌العاده زیاد دو یا چند مادرشهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل و نقل، زنجیره‌ای از مادرشهرها یا کلان‌شهرها پدید می‌آیند که به آن‌ها مگالاپلیس گفته می‌شود.
- ۵۵ | روندی اقتصادی - اجتماعی است که طی آن شیوه‌های زندگی، رفتار و عملکردها، ارزش‌ها و مظاهر شهری در روستاها و بین روستانشینان رواج می‌یابد.
- ۵۶ | تغییر قوانین مالکیت زمین و توزیع مجدد آن به نفع کشاورزان
- ۵۷ | گسترش حمل و نقل و وسایل ارتباطی و افزایش شهرنشینی
- ۵۸ | نوگرایی بیش‌تر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر
- ۵۹ | مکان اصلی و دقیق یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین
- ۶۰ | کوه آتشفشان - گسل فعال
- ۶۱ | خوابگاهی، صنعتی، فقیرنشین، مرفه‌نشین
- ۶۲ | خطی، کریدوری، خوشه‌ای، کهکشانی
- ۶۳ | شمال شرق ایالات متحده آمریکا (بوستن تا واشنگتن) - ژاپن (توکيو - یوکوهاما)
- ۶۴ | ۷ کلان‌شهر
- ۶۵ | اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی
- ۶۶ | سیاسی و تصمیمات حکومتی، دسترسی به راه‌های تجاری و عوامل دفاعی و نظامی
- ۶۷ | آب فراوان، آب و هوای ملایم و خاک حاصلخیز جلگه‌ها
- ۶۸ | دسترسی به آب، قلعه‌های دفاعی، بازارهای محلی و قرار گرفتن در تقاطع راه‌ها
- ۶۹ | دسترسی یک شهر به دریا یا شبکه خط آهن در یک منطقه، نزدیک بودن شهر به روستاهای پر جمعیت مجاور و یا منابع معدنی در جذب نیروی کار و توسعه صنایع آن شهر
- ۷۰ | فعالیت اقتصادی - میزان جمعیت - وسعت و فضای سکونت و فعالیت - دسترسی به خدمات و تسهیلات - فرهنگ و مناسبات اجتماعی
- ۷۱ | در روستاها چون جمعیت کم‌تر است، بیش‌تر افراد یکدیگر را می‌شناسند و روابط خویشاوندی، وابستگی اجتماعی و همکاری میان آن‌ها بیش‌تر است. آداب و رسوم و شیوه زندگی در شهر و روستا متفاوت است. در شهرها نوگرایی بیش‌تر و تغییرات اجتماعی سریع‌تر است.
- ۷۲ | تا چند دهه پیش چنین شهرهایی فقط در نیمکره شمالی، اروپا و ژاپن وجود داشتند. اما امروزه آسیا، آمریکای لاتین و آفریقا با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو شده‌اند.
- ۷۳ | برخی از شهرها به سبب نقش مهم آن‌ها در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در جهان دارند و به آن‌ها جهان‌شهر گفته می‌شود.

مدیریت شهر و روستا

دوس
۲

- ۸۷ | درست، متأسفانه گروهی از فعالان اقتصادی بخش غیررسمی شهرها، کودکان کار می‌باشند.
- ۸۸ | نادرست، در نواحی حاشیه‌نشین و زاغه‌نشین، میزان جرائم و بزهکاری و انحرافات اجتماعی زیاد است.
- ۸۹ | نادرست، در برنامه‌ریزی و اداره شهر باید به مشاغل غیررسمی توجه کرد.
- ۹۰ | نادرست، زاغه‌نشینی نوعی اسکان غیررسمی است.
- ۹۱ | نادرست، این گزارش به این معنا نمی‌باشد که همه شهرنشینان در جهان از سطح زندگی بالایی برخوردار می‌باشند.
- ۹۲ | درست، به طور کلی فضای شهرها می‌تواند در پیش‌گیری از وقوع جرم و یا جرم‌خیزی نقش دارند.
- ۹۳ | درست، شهرنشینی می‌تواند بر منابع مختلف از جمله آب و خاک و مصرف انرژی فشار وارد نماید.
- ۹۴ | نادرست، مهم‌ترین رکن پایداری شهرها به حداقل رساندن آلودگی و تخریب محیط زیست است.
- ۹۵ | درست، شهرها دارای پویایی می‌باشند و انسان‌ها نیز ذاتاً زیباپسند می‌باشند.
- ۹۶ | نادرست، معماری و طراحی شهر با تاز فرهنگ و هویت شهروندان است.
- ۹۷ | درست، همه شهرها از نظر پایداری حد و حصر و نقطه انتهایی ندارند.
- ۹۸ | نادرست، میزان وسعت هر کاربری یا عملکرد را نسبت به مساحت کل شهر محاسبه می‌کنند.
- ۹۹ | نادرست، سرانه استاندارد و قابل قبول برای هر نوع کاربری در نواحی مختلف متفاوت است.
- ۱۰۰ | نادرست، در بسیاری از نواحی روستایی جهان میزان فقر بیش‌تر از نواحی شهری است.
- ۱۰۱ | نادرست، شغل غالب روستاییان کشاورزی است.
- ۱۰۲ | نادرست، تهیه و اجرای طرح هادی روستایی از وظایف مهم بنیاد مسکن انقلاب اسلامی است.
- ۱۰۳ | درست، آمایش سرزمین به معنای تنظیم رابطه انسان، فضای جغرافیایی و فعالیت آن‌ها است.
- ۱۰۴ | غیررسمی
- ۱۰۵ | انحرافات اجتماعی (وندالیسم شهر)
- ۱۰۶ | شهر پایدار
- ۱۰۷ | مساحت
- ۱۰۸ | رفاهی
- ۱۰۹ | محیط زیست
- ۱۱۰ | فقر روستایی
- ۱۱۱ | اقتصادی - اجتماعی
- ۱۱۲ | کشور
- ۱۱۳ | جهاد سازندگی
- ۱۱۴ | فضایی
- ۱۱۵ | جمعیت
- ۱۱۶ | موقتی
- ۱۱۷ | شهری
- ۱۱۸ | شهر
- ۱۱۹ | مساحت
- ۱۲۰ | متفاوت
- ۱۲۱ | زیادی
- ۱۲۲ | افزایش
- ۱۲۳ | گزینه ۳

- ۷۴ | مهاجرت فزاینده روستاییان به شهرها، صنعتی شدن و توسعه کارخانه‌ها، رشد بخش خدمات، ورود این کشورها به تجارت جهانی
- ۷۵ | جهان شهر، زیرا ساکنین نواحی پیرامون برای دریافت کالا یا خدمات از آن سکونتگاه باید مسافت بیش‌تری را طی کنند.
- ۷۶ | تمرکز و انبوهی جمعیت شهری، تمرکز مؤسسات مالی و پولی، تمرکز صنایع دانش بنیان، فراوانی آمد و شد بین مادرشهرهای هم‌جوار با انواع وسایل حمل و نقل زمینی و هوایی
- ۷۷ | عوامل دافعه: چرای بیش از حد دام، خشکسالی، کمبود فرصت‌های شغلی و درآمد کم، زمین کم، استفاده از ماشین‌آلات به جای انسان عوامل جاذبه شهر: فروشگاه‌ها، بیمارستان‌ها، دانشگاه و کارخانه‌ها، دستمزد بیش‌تر، اوقات فراغت
- ۷۸ | به دنبال توسعه صنایع کارخانه‌ای مهاجرت از روستا به شهرها رخ داد که به صورت تدریجی و طولانی مدت بوده و طی ده‌ها سال و همگام با تحولات صنعتی شدن صورت گرفته است. در برخی از روستاها شهرنشینان به سرمایه‌گذاری و خرید زمین‌های کشاورزی به منظور ایجاد کشت تجاری اقدام کردند و در نتیجه آن روستان‌نشینی کاهش یافت برخی از روستاها به علت گسترش شهرها به حومه‌های شهری تبدیل شدند.
- ۷۹ | این مهاجرت‌ها با توسعه صنعتی همگام نبودند، رشد شهرنشینی در این نواحی طی دوره‌های زمانی کوتاه‌تر و سریع‌تر از رشد صنعتی رخ داد و شهرها از نظر امکانات و تسهیلات آمادگی لازم برای ورود مهاجران روستایی را نداشتند.
- ۸۰ | عملکردهای جدیدی به طور مستقل یا علاوه بر زراعت در این روستاها پدیدار شده است که از آن جمله به روستاهایی با نقش صیادی، گردشگری و صنعتی که در آن صنایع کوچک تبدیلی یا خانگی رونق زیادی دارند، اشاره کرد.
- ۸۱ | ۱- افزایش طبیعی جمعیت شهرها (رشد موالید نسبت به مرگ و میر) ۲- مهاجرت روستاییان به شهرها ۳- افزایش جمعیت برخی روستاها ۴- تبدیل شدن روستاها به نقاط شهری
- ۸۲ | الف) از آن‌جا که بودجه کشور ما متکی به درآمد حاصل از فروش نفت است و این درآمد در دست دولت ذخیره می‌شود، دولت‌ها با استفاده از درآمد نفتی بیش‌ترین سرمایه‌گذاری‌ها، توسعه کارخانه‌ها و تجهیزات و زیرساخت‌ها را به شهرها اختصاص دادند. ب) از سال ۱۳۴۱ اصلاحات ارضی در روستاها انجام گرفت.
- ۸۳ | به دلیل تقسیم نادرست زمین - حمایت نکردن دولت از کشاورزان - توجه به صنایع مونتاژ و واردات کالا از کشورهای خارجی، نه تنها وضع روستاییان بهتر نشد بلکه شرایط انهدام کشاورزی در ایران فراهم آمد.
- ۸۴ | با مهاجرت گسترده مردم از سراسر کشور، جمعیت این شهر به طور مداوم به شدت افزایش یافت و رفته رفته فاصله زیادی با سایر شهرها پیدا کرد.
- ۸۵ | معمولاً از روستا به شهر مواد اولیه و محصولات کشاورزی، نیروی کار ساده، خدمات فراغتی صنایع دستی و ... ارسال شده است. و از شهر به روستا، کالاهای کارخانه‌ای، نیروی انسانی ماهر و متخصص، خدمات آموزشی، درمانی، رفاهی، مالی، فناوری اطلاعات ارسال می‌شود.
- ۸۶ | زیرا بزرگ‌ترین و مهم‌ترین شهر در استان مورد نظر است. این شهر ممکن است پایتخت یا شهر اصلی در استان مورد نظر باشد.